

Protokoli za postupanje sa počiniocima krivičnih djela sa duševnim smetnjama u forenzičkim ustanovama

Osiguranje pravde

Unapređenje mehanizama zaštite
ljudskih prava pritvorenih i zatvorenih
osoba u Bosni i Hercegovini

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Vijeća Evrope

**PROTOKOLI ZA POSTUPANJE SA POČINIOCIMA
KRIVIČNIH DJELA SA DUŠEVNIM SMETNJAMA
U FORENZIČKIM USTANOVAMA**

Originalna verzija ovog priručnika je sačinjena u okviru prve faze zajedničkog programa Evropske unije i Vijeća Evrope "Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku" i njegovog projekta "Unapređenje mehanizama zaštite ljudskih prava zatvorenih i pritvorenih osoba u Bosni i Hercegovini", a ovaj sažetak je sačinjen u okviru druge faze zajedničkog programa Evropske unije i Vijeća Evrope "Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019 – 2022" i njegovog projekta "Jačanje tretmana lica lišenih slobode na osnovu ljudskih prava, evropskih standarda i najbolje prakse u BiH".

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope. Stanovišta izražena u njemu ne mogu se shvatiti kao zvanična mišljenja Evropske unije ili Vijeća Evrope.

© 2020 Vijeće Evrope. Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uvjetima. Nijedan dio ove publikacije ne može se prevoziti, reproducirati niti prenositi, u bilo kojoj formi ili na bilo koji način, elektronskim (CD-Rom, internet, itd.) ili mehaničkim putem, uključujući fotokopiranje, snimanje ili putem bilo kojeg sistema skladištenja informacija ili pretraživanja, bez prethodnog odobrenja Direktorata za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int) u pisanoj formi.

Sadržaj

Predgovor	6
Napomene	6
PRIJEM PACIJENATA U FORENZIČKU USTANOVU	6
Međunarodni standardi.....	6
Zakonski okvir.....	6
Dokumentacija na osnovu koje se vrši prijem.....	6
Utvrđivanje identiteta.....	6
Procedura medicinskog prijema pacijenata u forenzičku ustanovu.....	6
Tehnike pretresa pacijenata poštujući mehanizme zaštite njihovih ljudskih prava ...	7
Protokoli standardnog pretresa pacijenata i posjetilaca koji dolaze u Zavod.....	8
Protokoli pretresa osoba sa povredama ili invaliditetom.....	9
Protokoli za standardni pretres osoba u invalidskim kolicima	9
Protokoli detaljnog pretresa.....	10
Protokoli detaljnog pretresa osoba sa fizičkim invaliditetom	11
Protokoli pretresa stvari i odjeće pacijenta	11
Protokoli pretresa sobe.....	12
Saradnja sa drugim službama.....	12
INDIVIDUALNI PLAN TRETMANA	13
Zakonski okvir.....	13
Međunarodni standardi.....	13
Sačinjavanje individualnog plana.....	14
Elementi individualnog plana tretmana	15
Primjer obrasca individualnog plana tretmana	16
KONTROLA I OBUZDAVANJE	18
Zakonski okvir.....	18
Međunarodni standardi.....	18
Principi komunikacije zavodskog osoblja sa pojedincem koji je subjekt kontrole i obuzdavanja	18
Protokoli kontrole i obuzdavanja: zahvati i poluge.....	20
Protokoli prilikom korištenja tehnike kontrole i obuzdavanja.....	25
INCIDENTNE SITUACIJE.....	27
Zakonski okvir.....	28
Međunarodni standardi.....	28
Protokoli za postupanje medicinskog osoblja prilikom pokušaja samoubistva ili samopovređivanja pacijenata	28
Prilog 1: Kontrolna lista za provjeru simptoma suicidalnosti za medicinsko osoblje.....	31
Prilog 2: Kontrolna lista za provjeru simptoma suicidalnosti za zatvorsko osoblje	31
Protokoli za postupanje osoblja Zavoda u slučaju samopovređivanja ili pokušaja suicida pacijenta.....	31

TERAPIJA	33
PRITUŽBE	34
Zakonski okvir	34
Međunarodni standardi.....	34
Elementi dobrog sistema pritužbi.....	34
Osnovni principi dobrog sistema pritužbi.....	35
Vrste pritužbi	36
PRAVO NA KOMUNIKACIJU I POSJETE.....	41
EFIKASNA KOMUNIKACIJA.....	42
Zakonski okvir	42
Međunarodni standardi.....	42
Verbalna komunikacija.....	43
Saradnja sa drugim službama u zatvoru.....	43
Komunikacija je dvosmjerni proces	43
Neverbalna komunikacija	46
Upotreba vještina neverbalne komunikacije u zatvoru	46
Tumačenje neverbalnih poruka kroz skup gestova	46
Ponašanje i neverbalna komunikacija zatvorskog osoblja u funkciji dobre komunikacije	47
Prilog: Komunikacija u zatvorenom okruženju.....	50
Prepreke dvostranoj komunikaciji u zatvoru	50
Protokoli za komunikaciju zavodskog osoblja sa pacijentima	52
ŠTRAJK GLAĐU.....	53
POVJERLJIVOST I ZAŠTITA LIČNIH PODATAKA.....	53
ZLOSTAVLJANJE	54
Međunarodni standardi.....	56
Zakonski okvir	57
Protokoli za postupanje osoblja Zavoda sa pacijentima bez izlaganja navodima o zlostavljanju pacijenata u zatvorenom okruženju	57
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Sprečavanje zlostavljanja lica lišenih slobode.....	58
Protokoli za sprečavanje nekažnjivosti osoblja Zavoda u slučaju postojanja navoda o zlostavljanju	58
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Sprečavanje nekažnjivosti	59
Protokoli za istragu tvrdnji o zlostavljanju pacijenata.....	59
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Istraga navoda o zlostavljanju pacijenta.....	60
Protokoli za procesiranje uposlenika Zavoda koji su navodno počinili zlostavljanje	60
Evaluacijski obrazac za procjenu sposobnosti: Značaj procesiranja uposlenika Zavoda koji su djelovali kao navodni počinioci zlostavljanja	61

Predgovor

Ovi Protokoli su pripremljeni za osoblje Javne zdravstvene ustanove Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac u okviru Zajedničkog projekta Evropske unije i Vijeća Evrope Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku I - "Jačanje mehanizama zaštite ljudskih prava zatvorenih i pritvorenih osoba u Bosni i Hercegovini".

Svrha Protokola je trostruka i mogu se koristiti kao:

- pomoćni materijal u početnoj obuci novozaposlenog osoblja, odnosno kao način upoznavanja sa tematikom zaštite ljudskih prava
- pomoć u profesionalnom usavršavanju iskusnijeg medicinskog osoblja u oblasti zaštite ljudskih prava
- osnova budućih operativnih procedura ili uputstava za pojedina radna mjesta u JZU Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac.

Protokoli i standardi zaštite ljudskih prava forenzičkih pacijenata sadržani u ovom materijalu ni u kojem pogledu nemaju za cilj zamijeniti postojeću dobru praksu nego je dodatno obogatiti i upotpuniti preporukama Evropskog Komiteta za sprečavanje mučenja, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT).

Za potrebe ovog materijala, protokol označava seriju koraka koji se poduzimaju u slijedu, u svrhu odgovora na određenu situaciju u kojoj postoji rizik od kršenja ljudskih prava forenzičkih pacijenata.

Poglavlje "Kontrola i obuzdavanje" se odnosi na osoblje JZU Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac koje je u direktnom kontaktu sa pacijentima i ni na koji način ne prejudicira opis poslova medicinskog osoblja niti osoblja sektora obezbjeđenja.

Dio materijala koji je korišten u ovim Protokolima zasniva se na ranije pripremljenim Priručnicima za obuku zatvorskog osoblja o osnovnim i dodatnim sposobnostima, Smjernicama za postupanje sa licima lišenim slobode u zatvorenom okruženju, te Protokolima za unapređenje zdravstvene zaštite i ljudskih prava u zatvorenom okruženju.

Jezici na kojima je sačinjen materijal su bosanski, srpski i hrvatski, u skladu sa ličnim preferencijama autora. Pismo kojim su pisani tekstovi- latinica ili ćirilica- takođe su lične preferencije autora.

Sve reference na osoblje u ovom materijalu se odnose podjednako na muški i ženski pol i ne prejudiciraju ni na koji način rodnu pripadnost.

Zakonski okvir protokola čine:

- Zakon o zdravstvenoj zaštiti
- Zakon o zdravstvenom osiguranju
- Zakon o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata
- Zakon o apotekarskoj djelatnosti

- Zakon o krvi i krvnim sastojcima
- Zakon o transplantaciji organa i tkiva u svrhu liječenja
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama
- Zakon o sistemu poboljšanja kvalitete, sigurnosti i o akreditaciji u zdravstvu
- Zakon o lijekovima i medicinskim sredstvima
- Zakon o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini
- Zakon o upravljanju otpadom
- Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva
- Zakon o stomatološkoj djelatnosti
- Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina
- Zakon o lijekovima FBiH
- Zakon o liječništvu
- Zakon o sestrinstvu i primaljstvu

Autori bi se željeli zahvaliti na značajnom i cijenjenom doprinosu komentarima na nacrt materijala osoblju JZU Zavoda za forenzičku psihijatriju Sokolac: Bojanu Koprivici, dr Persi Gunjević, Milici Tošić, Suzani Vučković i Sergeju Delipari.

Pomoćnici ministara pravde za izvršenje krivičnih sankcija u Bosni i Hercegovini, Mustafa Bisić, Pero Dunjić i Hidajet Trako, te međunarodna konsultantica dr Catherine Creamer, dali su neprocjenjiv doprinos tokom cijelog procesa sačinjavanja Protokola.

Autori (abecedno): Faik Fejzić, Nusret Hambo, Esad Hrustić, dr Diana Košarac, Zlatko Ledić, Miroslav Marić, dr Jadranka Zmijanac-Milinković, Miro Prodanović, Ana Radeta, Vedrana Rakić, Milenko Vidović i Marica Bender.

Svrha ovih Protokola i standarda za zaštitu ljudskih prava sadržanih u njima nije da zamijene postojeću dobru praksu nego da je dopune i obogate preporukama Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Vijeće Evrope, kao implementator projekta, vjeruje da će ovaj materijal direktno doprinijeti boljem poštovanju ljudskih prava, ali i da će biti vrijedan doprinos institucionalnoj obuci u ljudskim pravima u Javnoj zdravstvenoj ustanovi Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac.

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope. Stanovišta izražena u njemu ne mogu se shvatiti kao zvanična mišljenja Evropske unije ili Vijeća Evrope.

Vijeće Evrope je glavna organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope su potpisale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

Implementirano
od strane Vijeća Evrope